

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

У статті висвітлюється духовний розвиток особистості, який є проблемою загальнонаціонального значення. У зв'язку з цим, глибинний сенс духовного буття людини є процес невинного самовдосконалення, саморозвитку особистості. Розглянуто співвідношення духовності, яка є природною домінантою людини, так як людина не може бути бездуховною, тому честь, совість, правда, справедливість та інші найкращі людські якості – є глибинними на основі свідомості, переконань. Основна увага статті зосереджена над досягненням єдності громадян України, що є орієнтацією національної культури, яка тісно пов'язана з поняттями «нація», «етнос», і становить сукупність економічних, політичних, побутових, мовних, обрядових, моральних та інших чинників. Здійснено короткий аналіз домінуючої ролі науки, освіти, виховання у формуванні високої духовності особистості.

Ключові слова: духовна культура, автентичність, етнокультурна, національна ідентичність, уніфікація традиційної культури, нація, етнос.

Постановка проблеми. Майбутнє України залежить від того рівня духовності, доброти, уваги, турботи, захищеності, любові, яке отримає від дорослих молоде покоління. Духовність найперша суб'єктивована, притаманна конкретній особистості, яка визначає, скеровує дії людини. Завдяки духовності формуються ідеали, інтереси, потреби, оцінки судження людини. Бути високодуховною особистістю далеко не просто, так як така людина живе за власними внутрішніми моральними законами: честь, совість, правда, справедливість тощо, що є глибинними на основі свідомості, переконань.

Існує логічна закономірність: чим вищий є рівень духовності людини, тим більше вона спроможна самокритично проаналізувати свої дії, вчинки, поведінку. Після 40-х років XIX століття на європейському континенті глобалізуються ринкові відносини, але народи Європи відповідають на ці події масштабною духовною протидією. Такого піднесення потребує і сучасність, якщо звернути увагу на збереження людської автентичності. Постійно кожна людина перебуває на перетині між побутовим, повсякденним і вічним (космічним), тому необхідно навчати студентську молодь вмінню долати цю суперечність і не давати зупинитися на повсякденному. Велику роль відіграє домінуюча роль науки, освіти, виховання у формуванні високої духовності особистості, суспільства. Становлення загальнолюдських цінностей є не виходом за межі національного, а розкриттям загальних початків духовності надій як суб'єктів світової історії.

Реалізація духовних запитів нашої епохи парадигмує принцип діалогу – принцип, що виявився безсмертним внеском Сократа в загальному культурну скарбницю людства. Цінність людини вимірюється в тому, коли вона у скромний життєвий термін змогла піднятися над складними обставинам у небо духу, що міряє час вічністю як третьою правдою людської діяльності. Найважливішою засадою розвитку особистості є духовність, тому її формування є первинне завдання соціуму, де великою проблемою є збереження і порушення власної унікальності, особливості, національної ідентичності. Існування будь-якого етносу в часі і просторі, забезпечується духовністю, культурою, саме завдяки їм людська спільнота – етнос, нація, народність, постають як унікальна неповторність. Батьківщина, це історично, генетично сформована сфера спільного буття великої кількості людей, що стають внутрішньо духовною єдністю, носіями конкретних культуро-творчих, духовно-моральних засад.

Метою статті є дослідження духовного розвитку особистості що являється проблемою загальнонаціонального значення, сенс духовного буття людини як процес невинного самовдосконалення саморозвитку особистості. Отже, **завданнями** статті є:

дослідження основних етапів становлення традиційної української культури в період деформації, денационалізації та уніфікації українського суспільства; висвітлення моральних принципів та християнських цінностей у контексті ХХІ століття.

Виклад матеріалу. Початок третього тисячоліття з його глобальними проблемами вимагає від сучасної людини не тільки поінформованості, мобільного пізнання світу, скільки збагачення суспільства духовними цінностями. Саме це є джерелом розвитку духовності культури й самої особистості, внутрішньою її опорою, що дає змогу творити необхідне, самодостатнє, цілісне духовне майбутнє.

Духовний розвиток особистості сьогодні є проблемою загальнонаціонального значення. Майбутнє України залежить від того рівня духовності, доброти, уваги, турботи, захищеності, любові, який отримає від дорослих молоде покоління. Без сумніву, тільки високодуховна і високоморальна людина може з повагою, віддачею працювати на благо і процвітання України. Нашу увагу в контексті зазначеного привернуло дослідження Г. Ситника, в якому автор наголошує, що розвиток духовності народу і його перспективи, становлення державності України має базуватися «на гармонійному поєднанні «загальнолюдських» та специфічних національних цінностей України» [9, с. 365]. Сутність основних духовних пріоритетів студентської молоді, розуміння поняття «культура» та її стану на вітчизняному просторі можна знайти у розвідці Т. Артимонової [1, с. 73].

Поняття «духовність» сформував відомий український філософ ХХ ст. С. Кримський. На його думку, «духовність – це спосіб життя» [7, с. 471]. Це той безкінечний шлях до формування свого внутрішнього світу, що дає можливість людині не залежати повністю від контексту, зовнішнього життя, тобто залишатися собі тотожним.

Духовний розвиток особистості український дослідник Р. М. Охрімчук ототожнює з розвитком, що пов'язаний головним чином двома потребами. Насамперед це ідеальна потреба пізнання та соціальна потреба жити і діяти для інших [5, с. 326]. Якщо перше – це процес невинного саморозвитку, самовдосконалення, шлях до «ідеального», то саме друге – «діяти для інших» пояснює глибинний сенс духовного буття людини. Тому з цього випливає: чим вищим є рівень духовності людини, тим більше вона скерована до єднання, співпраці, спільної дії з іншими людьми. А це і є найреальніший крок до дієвого громадянського суспільства, без якого немає демократичного прогресивного суспільства взагалі.

Зрозуміло, що духовність найперше суб'єктивована, притаманна конкретній особистості. Саме вона й визначає, скеровує дії людини. Завдяки духовності, формуються ідеали, інтереси, потреби, оцінки судження людини. Разом з тим, неповторність особистості, духовності не існує сама по собі.

Духовність – це логічна природна домінанта людини: в ідеалі – людина не може бути бездуховною, однак за багатьох обставин – біологічних, соціальних, виховних, тощо, в суспільствах, особливо нестабільних, тобто облаштованих нормами права і соціальними правилами співжиття, бездуховних людей надто багато. Україна не є винятком.

Бути високодуховною особистістю далеко не просто, оскільки така людина живе не інакше як за власними внутрішніми моральними законами. Честь, совість, правда, справедливість, та інші найкращі людські якості для такої людини не просто набуто – напрацьовано, але є глибинними на основі свідомості, переконань. До цього слід додати, що бути чесним, порядним «на люди, напоказ» куди легше, аніж бути внутрішньо чесним і порядним, коли над тобою немає людського, суспільного ока і контролю. Потрібно бути високопорядним у самому собі.

Якщо поставити питання: що є вирішальним для формування духовно розвинутої особистості окрім загальноцивілізованих компонентів – освіти й виховання. Слід погодитися з думкою вченої Г. М. Андреевої, яка вважає, що «для соціальної психології головним орієнтиром є взаємовідносини особистості з групою» [2, с. 98].

Існує й така логічна закономірність: чим вищим є рівень духовності людини, тим більше вона спроможна самокритично проаналізувати свої дії, вчинки, поведінку взагалі. «... З дитячого самопочуття – писав І. М. Сеченов, – народиться у дорослому віці самосвідомість, що

дає людині можливість ставитися до актів власної свідомості критично, тобто відокремлювати все своє внутрішнє від усього, що відбувається зовні, аналізувати його і спів ставляти (порівнювати) із зовнішнім, тобто, вивчати акт власної свідомості [8, с. 234].

Сучасна соціокультурна реальність складна і навіть багато в чому суперечлива. Разом з тим, не слід забувати, що онтологічним, тобто базовим, реальним контекстом формування, а понад усе – розвитком духовності є культурна реальність. За великим рахунком, щоб відповісти якою є і може бути духовна реальність українського загалу, треба свідомо і реально подивитися на те, якою є культурна реальність – освіта, мова, традиції, тощо [4, с. 44].

Духовність дає змогу особистості обертати засвоєння світу на шлях до самого себе. А цей шлях є найдовшою дорогою, яку проходить особа в житті. Для індивіда – це біографія протистояння небуттію, пошук найвищих цінностей, що намагнічують душу вічністю. Для нації, це історія власної присутності у світі, що дає змогу бачити універсальне, тобто переломлювати загальнолюдський досвід у національному іпостасі буття. У такому випадку до самого себе, до власного Дому і полягає національна ідея, особливо для націй, які мають велику історію. Отже, становлення загальнолюдських цінностей є не виходом за межі національного, а розкриттям загальних початків духовності надій як суб'єктів світової історії [11, с. 99].

Нове в розкритті життєдайного змісту християнських настанов ставлення до іншого пов'язане в контексті XXI ст. з особливою роллю людських якостей у сучасному світі. Річ у тім, що нині немає дефіциту ідей щодо проектів поліпшення життєдіяльності та майбутнє – творення. Проблемою, яка обмежує розвиток діяльності та стає вирішальною для соціального прогресу, є дефіцит людських якостей [3, с. 21].

Реалізація духовних запитів нашої епохи парадигмує принцип діалогу – принцип, що виявився безсмертним внеском Сократа в загальну культурну скарбницю людства. Сократ перший дійшов висновку, що треба не стільки самому висловлювати мудрість, скільки вилучати її з інших людей. Таке завдання не може бути розв'язане у формах суперечки чи дискусії, бо це веде до проголошення зверхності одного з опонентів. Мудрість потребує діалогу в якому метою є не ствердження однобічної правоти одного учасника, та не менш однобічного визнання хибності позиції іншого, а прилучення свідомості опонентів до третього світу істини, що виступає однаковою цінністю для них усіх.

Людина – істота вертикальна, її життя вимірюється не в довжину, а у височінь ціннісного сходження. Адже, арифметичну цінність років життя може прогаяти марно. А можна навіть у скромний життєвий термін піднятися над складними обставинами у небо духу, що міряє час вічністю як третьою правдою людської діяльності. З цього боку вимоги духовності XXI ст. актуалізують принцип еквіпотенційного крещендо, тобто розуміння життя як зростаючої кульмінації творчих подій, коли смерть особистості становить не кінець, а кінець звершень, альтернативних небуттію.

Формувати настрої великої маси людей легше, коли нижчим є інтегральний рівень духовності. Масові ж настрої людей формуються через переконання і наслідування. В політиці, політичній боротьбі саме перше – переконання, й домінує.

Висока духовність і патріотизм – майже синоніми. Брак власного патріотизму, свідомості, дуже потрібний тим, кому ми як народ не потрібні. Так, це дійсно є сьогодні в суспільстві. Технології депопуляції українства вже кілька років успішно розробляються і впроваджуються, а саме: наркотики, СНІД, страшні віруси, тощо – можна оцінити як безпосереднє знищення наших громадян. До цього можна додати також гібридну війну на Сході України, де російська федерація різними методами та засобами старається дестабілізувати українське суспільство на всій Україні.

Духовність є найважливішою засадою розвитку не просто особистості, а й усієї держави, українського суспільства. Формування такої духовності – первинне завдання соціуму, яке наштовхується на багато перепон. Однією з найсуттєвіших серед них є та, що нас в Україні оточує надто велике розмаїття світів, існування яких нам цікаве, небайдуже. Ми і власні духовні, культурні джерела, здобутки і хиби вивіряємо по тих світах, культурах, але не більше того бо тут є ще одна велика проблема – збереження і посилення власної

унікальності, особливості, національної ідентичності. Але і в цьому сенсі в Україні за роки незалежності помітних зрушень вперед також надто мало.

Проблема зовсім не в тому, яку ідеологію штучно обрати і як її назвати – рамкова ідеологія, ідеологія державотворення, ідеологія нації тощо. Проблема в тому, яка ідеологія історично, генетично, етнонаціонально найповніше відповідає природно – психологічному еству нації, українству [7, с. 475].

В. Липинський писав, що: «Шлях до реальної, а не тільки літературної, шлях до повної, а не односторонньої української нації, – веде через відродження українського консерватизму» [6, с. 154].

Відомо, що після буржуазних революцій 40-х років XIX століття на європейському континенті глобалізуються ринкові відносини. Але народи Європи, які були на той час центральною зоною всесвітньої історії, відповідають на ці події масштабною духовною протидією. З 40-х років XIX ст. беруть початок майже всі філософські течії сучасності – від марксизму до позитивізму і від екзистенціалізму до прагматизму та філософії життя. Сягає розвиток європейського роману, класичної музики, культури романтизму та критичного реалізму. Це було ще небачене духовне піднесення людства. Такого піднесення потребує і сучасність, якщо зважити на завдання збереження людської автентичності. Тому відомий французький вчений Андрі Мальро і проголосив напередодні нового тисячоліття, що XXI ст. або буде спасінням духовності, або його зовсім не буде.

Ця проблема зростання духовності має не тільки універсальні, а й національно-регіональні ресурси, бо у взаємопов'язаному світі XXI століття кожна нація виступає як своєрідна, неповторна іпостась людства. Тим більше що глобалізація нашого часу торкається виробничих, технологічних, комунікаційних сфер і не зачіпає диференціації національних культур.

Духовність завжди виступає як альтернатива хаосу, небуттю, спрощенню, коли творча повнота людського буття редукується до самовпевненого споживання, коли нівелюється відмінність суб'єктів та панує тотальна посередність. Духовність – це завжди заклик «зверху» здійснити те, що не здійснюється само по собі, наявним чином, заклик, що потребує індивідуального розшифрування.

Інакше кажучи, духовність – це ціннісне домобудівництво особистості, якщо під нею розуміти не тільки неповторність нації, бо вона сама є історичною особистістю. Особистість означає здатність бути вірним самому собі, зберігати самототожність у кон'юнктурних ситуаціях, що постійно змінюються. Подібне можливе при наявності у особистості внутрішнього світу, внутрішньої автономності [10, с. 172].

Буття кожного українця має орієнтуватися на автентичність, відповідальність за все, що діється. Однак у школі, у вузі, на будь-якому виробництві все менше ведемо мову про відповідальність, громадянську позицію людини, врешті – громадянську відповідальність за життя не лише себе, а й інших. А на противагу цьому маємо по-перше, розколоту свідомості людини, а по-друге, елементарну маніпуляцію свідомістю людини особливо молоді. Постійно кожна людина перебуває на перетині між побутовим повсякденним, вічним (космічним). Тому потрібно навчати вмінню долати цю суперечність, не давати зупинятися на повсякденному, розуміти його як щось остаточно здобуте, досягнуте.

Духовність як об'єднуючий компонент для України має суттєве значення в силу помітної етнічної, культурної, мовної, регіональної специфіки, історично притаманної нашій державі. Як відмічають українські дослідники: А. Колодій, О. Маланчук, О. Майборода, С. Макеєв, О. Уткін та ін., з одного боку створюється цілісна держава, а з другого – регіональні особливості все більше даються взнаки. Крім локальної, національної існує ще й наднаціональна ідентифікація людини в соціумі. За різними опитуваннями близько 1% громадян України вважають себе громадянами Європи, а ще 24% громадянином світу, це за даними соціологічного моніторингу в 2010 р. Зрозуміло, що на сьогодні ситуація є іншою, а саме: змінився процес що до громадянства Європи [12, с. 241].

До викладеного також можна додати мовну, конфесійну, територіальну та інші

орієнтації, які яскраво доводять, що досягти єдності громадяни України можуть не інакше як, передусім, за рахунок духовного зближення, пошуку того, що об'єднує, незалежно від існуючого різноманіття, позбавитися якого абсолютно неможливо. Тож маємо рухатися саме шляхом створення стабільної держави – нації, унітарною за будовою і плюралістичною щодо регіональної специфіки водночас.

Велику роль відіграє домінуюча роль науки, освіти, виховання у формуванні високої духовності особистості, суспільства, пам'ятаючи основні функції освіти: людинотворча – це забезпечення певного рівня знань, функція стану емоційно-вольової сфери, поведінкових орієнтацій, технологічне забезпечення «бази життя», функція формування навичок і вмінь трудової, громадянської, господарської, професійної діяльності тощо: гуманістична функція виховання людей у дусі миру високої моральності культури, розуміння пріоритетів загальнолюдських цінностей [5, с. 539].

Духовність – це стан духовного розвитку окремої людини, суспільства. З поміж багатьох факторів такого стану українського суспільства на новітньому етапі історії України потрібно найперше брати до уваги ті, що беруть початок ще в попередніх століттях буття українства, і особливо далися взнаки у 20 – 30 рр. ХХ ст. та продовжувалися до 1991 р. включно, хоч і дещо в інших формах. Йдеться про глибоку і багато в чому незворотну деформацію, денаціоналізацію та уніфікацію традиційної української культури, а у зв'язку з цим – і про глибоку зміну духовних засад українства саме в його внутрішній психології та свідомості. Якщо брати до уваги тисячоліття боротьби проти українства інших країн і народів з тим, аби воно не мало своєї власної мови, культури, звичаїв, традицій, держави, а потім – вже у складі колишнього СРСР – суцільні колективізації, індустріалізації, голодомори та політичні репресії. Друга світова війна та масові знищення інакомислячих у 60-80 рр. ХХ ст., стало зрозумілим, що природний розвиток традиційної української культури було не просто порушено. Було вбито душу народу, які не завжди підтримують національно-патріотичні, демократичні сили, програми, заклики. Відповідно така ситуація відбувається на Сході України в зоні АТО, де місцеве населення в більшості звинувачує українських воїнів, які є причиною конфлікту на Донбасі.

Щоб впливати, пригнічувати великий народ, потрібно найперше позбавити його історичної пам'яті, знищити культуру, залишити без чітких духовних орієнтирів, що об'єднують людей в народ, націю, зламати етнокультуру народу і це все було і продовжується сьогодні.

Насильницька політика більшовицької влади щодо зламу етнокультури українців була не лише чітко продумана, але й блискуче зреалізована в радянські часи колективізацією, індустріалізацією, масовим питанням, голодоморами і численними гулагами. Нищилися традиційні українські звичаї, спосіб життя, ламалася традиційна селянська українська культура, яку подавали не інакше як меншовартісну, другорядну, шароварну.

Цей механізм нищення полягав у забороні мови, деформації структури сімейних обрядів, нищенні релігійного українства, зміна народного харчування, зламі функціонування одвічних, традиційних народних ремесел і промислів. Інтегральний смак високої духовності великого соціуму – запорука – це саме той стан суспільства, який забезпечує позитивний соціальний настрій, вкрай необхідний оптимізм, завдяки якому суспільство долає будь – які перешкоди вирішує найскладніші проблеми життя. Висока духовність – базис суспільної налаштованості на радикальні, глибинні перетворення в інтересах як особистості, так і суспільства в цілому.

Існування будь-якого етносу в часі і в просторі, забезпечується духовністю, культурою. Саме завдяки їм людська спільнота – етнос, нація, народність постають як унікальна неповторність. Той, хто втрачає неповторність, легше всього долучає себе до певного універсуму, космосу, вважає себе планетарною людиною, для якої будь-що національне – то дріб'язкова другорядність.

Існування етнічної спільноти в одних і тих самих природних умовах сприяє формуванню певних сталих звичок, стереотипів, традицій, багато з яких стають своєрідними, часто унікальними прийомами стосунків людини, групи, колективу, яке сприймається не інакше як

близьке, рідне, дороге. Тоді людина розуміє, що це її Земля, її Батьківщина.

Батьківщина, це не просто місце, де народився і виростав, живеш. Це – історично, генетично сформована сфера спільного буття великої кількості людей, що стають внутрішньо духовною єдністю, носіями конкретних культуротворчих, духовно-моральних засад. Це значить, коли на основі загальнонаціональної культури формується і загальнонаціональна (етнічна) психологія, на основі якої люди і об'єднуються у великі соціальні групи, що мають певні єдині ознаки і характеристики.

Сукупність вищих моральних принципів, вимог, моралі, нації, якими керуються всі її члени у своєму повсякденному міжнародному громадському, особистому житті, поведінці, виступає як національна честь. Без наявності такої честі у більшості представників етносу розбудувати, мати національну державу неможливо.

Суспільні трансформації в сучасній Україні мають чотири рівні, але тісно взаємопов'язані виміри: соціально – економічний, політичний, моральний і духовний. Оскільки будь – якими діями людиною завжди рухає розум – ідеї, ідеали, то природно, що нині вирішальне значення має саме духовний вимір.

Слід відзначити, що включення християнських цінностей у контексті XXI століття не є автоматичним. Воно потребує певної інтерпретації традиційних настанов. Так, за часів тоталітаризму у Східній Європі народилася теза, яку назвали одинадцятою заповіддю: «Не бійся». І хоча Біблія наполягає – бійся Бога живого, апостол Петро твердить, що страх убиває любов. Оскільки любов не просто фундаментальна християнська цінність, а характеристика суті Бога, то пошук одинадцятої заповіді не можна вважати викликом християнству. Умовою узгодження біблійної мудрості та сьогодення виступає принцип віри, надії, любові.

Розум, що є настоящим на совісті стає найважливішим стратегічним ресурсом людства. А це визначає духовність нового тисячоліття, в якому проживає населення в молодій незалежній Україні.

Висновки. Дослідивши духовний розвиток особистості, що є проблемою загальнонаціонального значення, можна зробити наступні висновки:

1. Рівень духовності особистості проявляється у співпраці, спільними діями в колективі. Чим вищим є рівень духовності людини, тим більше вона спроможна самокритично аналізувати свої дії, вчинки, поведінку. Високодуховна особистість живе за власними внутрішніми моральними законами, людськими цінностями серед яких є: честь, совість, правда, справедливість.

2. Починаючи з 40-х років XIX ст. на Європейському континенті глобалізуються ринкові відносини, але людство відповідає на ці події масштабною духовною протидією, саме в цей період беруть початок філософські течії сучасності, що стало небаченим піднесенням людства. Глобалізація нашого часу торкається виробничих, технологічних, комунікативних сфер і не зачіпає диференціації національних культур.

3. Буття кожного українця повинно орієнтуватись на автентичність, відповідальність за все, що діється в суспільстві. Але на виробництві, навчальних закладах все менше йде мова про відповідальність кожного, громадянську позицію людини, громадянську відповідальність за життя, не лише за себе, а й інших. Досягти єдності громадян можна шляхом мовної, конфесійної, територіальної та інших орієнтацій.

4. Велике значення відіграє домінуюча роль науки, освіти, виховання у формуванні високої духовності особистості, суспільства, використовуючи основні функції освіти: людино-творчу, технологічну, гуманістичну. Духовність особистості втілюється засвоєнням зовнішнього світу, який з перевтілення проходить шлях до самого себе.

5. Реалізація духовних запитів епохи парадигмує принцип діалогу, який виявився безсмертним внеском Сократа в загальну культурну скарбницю людства. Тому, необхідно не стільки самому висловлювати мудрість, скільки вміти вилучати її з інших особистостей, що є прилучення свідомості опонентів до третього світу істини.

6. Насильницька політика більшовицької влади щодо зламу етнокультури українців була не лише чітко продумана, але й блискуче вирішена. Нищився традиційний

український спосіб життя, заборона мови, деформація структури сімейних обрядів, нищення релігійного українства, злам функціонування одвічних, традиційних народних ремесел і промислів. Тому, інтегрований стан високої духовності великого соціуму – запорука – це саме той стан суспільства: настрої, оптимізм, завдяки якому суспільство вирішує найскладніші проблеми життя.

7. Батьківщина – це генетично сформована сфера спільного буття великої кількості людей, що стають внутрішньо духовною єдністю, носіями конкретних культуротворчих, духовно-моральних засад. Вищими вимогами моральних принципів є мораль, нація, поведінка, національна честь. Без наявності даних принципів, неможливо розбудувати національну державу. Обов'язком кожної людини є християнська цінність, яка потребує певної інтерпретації традиційних настанов. Розум, що є настоящим на совісті стає найважливішим стратегічним ресурсом людства.

Література

1. Артимонова Т. Основні духовні пріоритети студентської молоді: напрями трансформації / Т.Артимонова // Вища освіта України. – 2008. – №1 – С. 72-75.
2. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева М.: Прогресс, 1997. – 401 с.
3. Гуманістична психологія: антологія. В 3т. Т. 2: Психологія і духовність: (світоглядні аспекти гуманістично зорієнтованих напрямів у сучасній західній психології / упоряд.: Г. Балл, Р. Трач. – К.: Пульсари, 2005. – 279 с.
4. Грипич С. Книжкова культура як складова сучасної духовної культури / С. Грипич // Вісник книжкової палати. – 2012. №1 (186). – С. 44-47.
5. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України: гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1040 с.
6. Липинський В. К. Мораль і політична дія / В. К. Липинський // Українська державницька ідея: Антол. політ. Традиціоналізму. Укладання й передм.: О. Шокало, Я. Орос, Біогр. Довідки: О. Шокало. – К.: МАУП, 2007. – С. 154-274.
7. Кримський С. Принципи духовності XXI ст. / С. Б. Кримський // Дві Русі / За заг. ред. Лариси Івшиної. – Видання четверте, стереотипне – К.: ЗАТ «Українська прес – група», 2005. – С. 468-484.
8. Сеченов И. М. Избранные философские и психологические произведения / И.М. Сеченов. М.: Генезис, 1947. – 531 с.
9. Ситник П. Духовність як рушійна сила суспільного розвитку / П. Ситник // Державне управління в Україні: реалії та перспективи: зб. Наук пр. / за заг. ред. В. Лугового, В. Князева. – К., 2005. – С.363-367.
10. Скрипник Є.М. Гуманістичний чинник духовності суспільства // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: Матеріали VII Міжнародної науково – практичної інтернет конференції // Збірник наукових праць. Переяслав – Хмельницький, 2014. – С. 171-173.
11. Скрипник Є. М. Моральні принципи цінностей у духовному розвитку особистості // Буковинський журнал, №3, 2015. – С. 99-101.
12. Українське суспільство 1994-2004: (соціологічний моніторинг) / За ред. Н. Панісної – К.: Заповіти, 2004. – 332 с.

Literatura

1. Artimonova T. Osnovni dukhovni priorytety students'koi molodi: napriamy transformatsii / T. Artimonova // Vyscha osvita Ukrainy. – 2008. – №1 – S. 72-75.
2. Andreeva H. M. Sotsyal'naia psykholohiia / H. M. Andreeva M.: Prohress, 1997. – 401 s.
3. Humanistychna psykholohiia: antolohiia. V 3t. T. 2: Psykholohiia i dukhovnist': (svitohliadni aspekty humanistychno zorientovanykh napriamiv u suchasniy zakhidniy psykholohii / uporiad.: H. Ball, R. Trach. – K.: Pul'sary, 2005. – 279 s.
4. Hrypych S. Knyzhkova kul'tura iak skladova suchasnoi dukhovnoi kul'tury / S. Hrypych // Visnyk knyzhkovoii palaty. – 2012. №1 (186). – S. 44-47.
5. Entsyklopediia osvity / Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy: hol. red. V. H. Kremen'. – K.: Yurinkom Inter, 2010. – 1040 s.
6. Lypyn's'kyj V. K. Moral' i politychna diia / V. K. Lypyn's'kyj // Ukrain's'ka derzhavnyts'ka ideia: Antol. polit. Tradytionalizmu. Ukladannia j peredm.: O. Shokalo, Ya. Oros, Biohr. Dovidky: O. Shokalo. – K.: MAUP, 2007. – S. 154-274.
7. Kryms'kyj S. Pryntsy py dukhovnosti KhKhI st. / S. B. Kryms'kyj // Dvi Rusi / Za zah. red. Larysy Ivshynoi. – Vydannia chetverte, stereotypne – K.: 3AT «Ukrains'ka pres – hrupa», 2005. – S. 468-484.
8. Sechenov Y. M. Yzbrannye fylosofskye y psykholohychyskye proyzvedenyia / Y.M. Sechenov. M.: Henezys, 1947. – 531 s.
9. Sytnyk P. Dukhovnist' iak rushijna syla suspil'noho rozvytku / P. Sytnyk // Derzhavne upravlinnia v Ukraini:

- realii ta perspektyvy: zb. Nauk pr. / za zah. red. V. Luhovoho, V. Kniazieva. – K., 2005. – S. 363-367.
10. Skrypnyk Ye.M. Humanistychnyj chynnyk dukhovnosti suspil'stva // Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tret'oho tysiacholittia u krainakh Yevropy ta Azii: Materialy VII Mizhnarodnoi naukovy – praktychnoi internet konferentsii // Zbirnyk naukovykh prats'. Pereiaslav – Khmel'nyts'kyj, 2014. – S. 171-173.
11. Skrypnyk Ye. M. Moral'ni pryntsyipy tsinnostej u dukhovnomu rozvytku osobystosti // Bukovyns'kyj zhurnal, №3, 2015. – S. 99-101.
12. Ukrains'ke suspil'stvo 1994-2004: (sotsiologichnyj monitorynh) / Za red. N. Panisnoi – K.: Zapovity, 2004. – 332 s.

Yevhen Skrypnyk

Prospects of spirituality in Ukrainian context of personality

The article reveals the spiritual development of the individual, which is a problem of national importance. In this context, the deeper meaning of human existence is a spiritual process of continual self-improvement, self-identity. It is consider the relationship of spirituality, which is the dominant natural human because man can not be hard-hearted as honor, truth, justice and other best human qualities - is based on deep consciousness belief. Spirituality is the fellowship of the individual's value that puts the responsibility for civil life not only themselves but also others. Main attention article is focused on achieving unity of citizens of Ukraine, which is the focus of national culture, which is closely related to the concept of "nation", "ethnicity" and a set of economic, political, domestic, language, ritual, moral, and other factors. It was done brief analysis of the dominant role of science, education, education in the formation of high spiritual personality.

Special attention is paid to human life, which is not measured in length and in height values ascent, along with the specified. Therefore, the basic functions of the spiritual culture of education are a creative person, technological and humanistic. Integration of spirituality is through persuasion and imitation generating its own patriotism. It was found that the twentieth century and beyond until 1991 were in irreversible deformation, denationalization and unification of traditional Ukrainian culture, which was not just broken, but killed the soul of the people. Hacked ethnocultural, Ukrainian people left without clear spiritual orientation that continues today. The article included Christian values in the context of the XXI century.

Keywords: spiritual culture, authenticity, ethnocultural, national identity, unification of traditional culture, nation, ethnic group.

Надійшла до редакції 15.03.2017 р.

УДК 271.2-423.4

© Анатолій Дідківський
(Житомир)

НЕОКОНСЕРВАТИВНА ПРОГРАМА ПОБУДОВИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЕТИКИ ЯК АСКЕТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ

У статті зазначається, що неоконсервативна етика, яку розвивають представники неопатристичного напрямку, є сучасною аскетичною психологією, положення якої онтологізуються і стають ідейною основою для обґрунтування колективізму, абсолютизації духовної свободи, що веде до знецінення реальної свободи вибору, до заперечення цінностей і прав людини. Ці консервативні тенденції спричиняють формування православного фундаменталізму.

Ключові слова: православна етика, екзистенція, етичний ідеал, духовна свобода, цінність, постмодерн, фундаменталізм.